

1. LĪGATNES PAGASTA VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS

1.1. Ģeogrāfiskais novietojums

Vēsturiski Līgatnes pagasts atrodas Vidzemes novadā, bet ģeogrāfiski Vidzemes augstienes Piebalgas paugurainē un Gaujas senleņķī, dienvidaustrumos iesniedzas Viduslatvijas nolaidenums.

Pagasta teritorija izvietojusies Cēsu rajona rietumu daļā, ~20 km attālumā no Cēsu rajona centra Cēsīm, ~50 km attālumā no kaimiņu rajona centra Valmieras un 65 km attālumā no valsts galvaspilsētas Rīgas. Pagasts robežojas ar Līgatnes pilsētu, Cēsu rajona Straupes un Nītaures pagastiem un Amatas novadu un Rīgas rajona Siguldas un Krimuldas pagastiem.

Pagasta kopplatība ir 160,6 km², administratīvais centrs – Augšlīgatne. 2005.gada 1.septembrī Līgatnes pagasta teritorijā dzīvesvietu deklarējuši 2897 iedzīvotāji.

Teritoriju šķērso valsts galvenais autoceļš A2 *Rīga–Sigulda–Igaunijas robeža (Veclaicene)* un valsts 1.šķiras autoceļš P32 *Līgatne (Vidzemes šoseja) - Skrīveri*, kā arī dzelzceļa līnija *Rīga - Lugaži* ar dzelzceļa staciju Līgatne.

Pagasta ģeogrāfisko stāvokli raksturo:

- rajona administratīvā centra tuvums;
- salīdzinoši nelielais attālums no Rīgas un tās laba sasniedzamība;
- valsts galvenais autoceļš A2 *Rīga–Sigulda–Igaunijas robeža (Veclaicene)*, dzelzceļa līnija *Rīga – Lugaži - Valka*;
- attīstīts vietējās infrastruktūras tīkls;
- 3/4 pagasta teritorijas atrodas Gaujas nacionālajā parkā.

1.1. attēls. Līgatnes pagasta novietojums Cēsu rajonā

1.2. Īss vēsturiskais apskats

Senatnē Līgatnes pagasta teritorija piederēja Siguldas pilsnovadam. 17. gadsimtā no tā atdalījās Paltmales muiža. Līgatnes vārds pirmoreiz minēts 17. gs. 1. pusē kā māju nosaukums, bet vēlāk arī kā krogs (1688.gada kartē – *Ligast Krogh*). Iespējams, ka nosaukums radies no Līgatnes upes, kas tek no Nītaures līganajiem purvājiem (Līgatnes upe pirmoreiz minēta 1630.g. arklu revīzijā).

Līgatnes pagastā atradās Paltmales un Ķempju muiža, kā arī daļa no Nurmuižu muižām, (Vildogā). Pirmās lielākās apdzīvotās vietas izveidojās 19.gs. beigās – Līgatnes papīrfabrikas ciems, no kura vēlāk izauga Līgatnes pilsēta un pagasta vēsturiskais centrs – Līgatnes stacijas ciems (tagadējā Augšlīgatne). Tas sācis attīstīties ap 1898. gadu, kad izbūvēta dzelzceļa līnija Rīga – Valmiera un bijušais Paltmales muižas īpašnieks sadalījis muižas zemi pie jaunuzceltās Līgatnes stacijas apbūves gabalos (pirms tam ciemu sauca par Paltmali un Līgatnes pagasta ciemu). Līdz 1919.g. no 100 apbūves gabaliem 77 jau bija apbūvēti. Agrārās reformas laikā Paltmales muižu (942 ha) sadalīja 317 un Ķempju muižu (893 ha) 50 vienībās.

1933. g. Līgatnes pagastam pievienoja Ķempju pagastu un 1935.g. pagasta platība bija 7243 ha. 1935. gadā Līgatnes stacijas ciemā jau bija 120 mājas un 595 iedzīvotāju un arī pēckara gados visstraujāk iedzīvotāju skaits pieauga tieši Augšlīgatnē. 1935.g. pagastā bija 126 vecsaimniecības un 61 jaunsaimniecība, darbojās Līgatnes papīrfabrika, Ķempju dzirnavas un elektriskā spēkstacija, Šķēpeles ūdensdzirnavas, vilnas apstrādes, tūbu un koka tupeļu fabrika Sprinkšļos, kokapstrādes darbnīca, pienotava un bija ap 20 veikalu. Vildogas pagastā darbojās vīna darītava, krejošanas punkts un divas mehāniskās darbnīcas. Pēc 2. Pasaules kara, paplašinoties papīrfabrikai, Līgatnes strādnieku ciemats 1949. gadā ieguva pilsētciemata, bet 1993. gadā – pilsētas tiesības. 1945.g. izveidoja Līgatnes un Ķempju ciemu, bet pagastu 1949.g. likvidēja. 1951.g. Līgatnes ciemam pievienoja daļu Lakšu ciema, 1954.g. – Ķempju ciemu, bet 1958.g. – daļu Siguldas ciema. Padomju gados pagastā pastāvēja Fabriciusa padomju saimniecība, kas specializējās šķirnes putnu audzēšanā un piensaimniecībā, un padomju saimniecība „Līgatne” – viena no lielākajām augļkopības un dārzenkopības saimniecībām Latvijā.

1990. gadā pagastu atjaunoja. Administratīvi teritoriālo pārkārtojumu laikā Līgatnes pagastam pievienota lielākā daļa Vildogas pagasta, nedaudz no Siguldas un Nītaures pagastu teritorijas, savukārt 740 ha iekļauti Līgatnes pilsētas teritorijā. [„Latvijas pagasti”, enciklopēdija, Rīga, „Preses nams”, 2002.g.]